

Aki Savolainen

KUVIONUOTITUS VARHAISKASVATUKSESSA

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Aki Savolainen	Sosionomi	Marraskuu 2017
Opinnäytetyön nimi		
Kuvionuotitus varhaiskasvatuksessa		31 sivua 2 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki, Meripirtin päiväkoti		
Ohjaaja		
Lehtori Virve Remes		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työssä tutkittiin kuvionuotituksen käyttömahdollisuuksia päiväkotiympäristössä. Kuvionuotituksella tarkoitetaan perinteisen notaation korvaamista eri kuvioiden ja värien avulla. Värit kertovat sävelen (punainen C, ruskea D, harmaa E, sininen F, musta G, keltainen A, vihreä H) ja kuviot kertovat oktaavialan (vinoristi C, neliö c, ympyrä c¹, kolmio c²). Kuvionuoteista saa täysin saman informaation kuin perinteisistä nuoteista, mutta niistä on helpompi aloittaa soittaminen ilman aiempaa teoriapohjaa. Kuvionuotitus on kehitetty vammaistyyöhön, mutta se soveltuu hyvin myös muille osaluille.</p> <p>Tutkimus toteutettiin toiminnallisena tutkimuksena Kotkassa Meripirtin päiväkodissa tammi-helmikuussa 2015. Tutkimus koostui kolmesta kuvionuotitushetkestä, jotka järjestettiin kahden viikon välein perjantaisin päiväkodin musiikkihetkien sijasta. Musiikkihetkien lapsimäärät vaihtelivat 13 ja 22 lapsen välillä. Tutkimus järjestettiin tarkoituksella suurilla lapsimäärillä, jotta sen konkreettinen toimivuus päiväkotien suurissa lapsiryhmissä tulisi näkyväksi. Tutkimuksessa oli mukana 3–5-vuotiaita lapsia.</p> <p>Tutkimus käsittelee kuvionuotitusmenetelmän luomia mahdollisuuksia, opettajuuden haasteita sekä käytännön toimivuutta päiväkodissa. Kuvionuotitus mahdollistaa lapsien yhtäaikaisten soittamisen päiväkodin musiikkihetkillä. Musiikkihetkien ei tarvitse olla rytmikapuloiden hakkaamista tai piirissä laulamista. Kuvionuotituksella saa helposti kaikki osallistettua musiikkihetkiin, ja tutkimuksessa paneuduttiin tähän käytännössä. Kuvionuotitus toimii myös suurilla lapsimäärillä, kunhan kärsivällisyyttä ja auttavia käsiä löytyy riittävästi. Kuvionuotitusta voi opiskella myös itse kirjastoista ja internetistä löytyvän materiaalin avulla, ja sen ymmärtämiseen riittävät alhaiset musiikin teorian taidot. Musiikillisen kyvyn kehittyminen oli huomioitava kohderyhmää valittaessa.</p>		
Asiasanat		
Dokumentointi, kuvionuottimenetelmä, opinnäytetyö, raportointi		

Author (authors)	Degree	Time
Aki Savolainen	Bachelor of Social Services	November 2017
Thesis Title Figure Notation in Early Childhood Education		31 pages 2 pages of appendices
Commissioned by City of Kotka, Meripirtti kindergarten		
Supervisor Virve Remes, Senior Lecturer		
<p>Abstract</p> <p>In this thesis, the possibilities to use figure notation in a daycare environment were studied. Traditional notation can be replaced with figure notation, where the traditional notes are replaced by different figures and colors. The colors show the notes (red is C, brown is D, grey is E, blue is F, black is G, yellow is A, green is B) and the figures show the octaves (cross is C, square is c, circle is c¹, triangle is c²). The figure notation gives the same information as the traditional notation. You don't need previous knowledge of music theory to start playing by using figure notation. The figure notation system has been developed for people with disabilities, but it can also be used in other working areas.</p> <p>The study in this thesis was made as a functional study in the kindergarten of Meripirtti in Kotka in the early 2015. The study was made in three music sessions every other Friday. The amount of children in each session was between 13 and 22. There were a lot of participants used in this study on purpose, so the concrete functionality could become visible, as the child groups are large in regular kindergartens. The children who participated were 3 to 5 years old.</p> <p>This study covers the possibilities, functionality and challenges of teaching by figure notation in a kindergarten. Figure notation makes it possible for children to play at the same time. Music sessions could be much more than just using rhythm sticks or singing in a circle. Figure notation makes it easier to get large children groups participate in the music sessions. In this study, the main statement was to show that you could use figure notation in kindergartens music sessions. These music sessions requires lots of patience and a lot of helping hands if you have a big group. There is a lot of great material to be found about figure notation in books and on the internet. You just need a little bit of knowledge about music theory and a music instrument to teach figure notation. You have to consider the musical ability of the children to figure out what you can teach them.</p>		
<p>Keywords</p> <p>Documentation, figure notation, report writing, thesis</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KUVIONUOTITUS	6
3	KUVIONUOTITUKSEN OPETUS	8
4	ERITYISMUSIIKKIKASVATUS	9
4.1	Opettajuus ja pedagogiikka	9
4.2	Inklusioperiaate.....	10
5	MUSIIKILLISEN KYVYN KEHITTYMINEN	11
6	VARHAISKASVATUS JA MUSIIKKI	12
6.1	Meripirtin päiväkot.....	12
6.2	Erityistä tukea tarvitseva lapsi	13
7	TOIMINNALLINEN TUTKIMUS	14
8	TUTKIMUS	15
8.1	Lähtökohta.....	15
8.2	Kohderyhmän valinta	16
8.3	Teoreettinen viitekehys tutkimuksessa	16
8.4	Tutkimuksessa käytetyt instrumentit	16
8.5	Musiikkihetket	17
8.6	Ensimmäinen kuvionuotitushetki.....	19
8.7	Toinen kuvionuotitushetki	23
8.8	Kolmas kuvionuotitushetki	25
9	TUTKIMUSTULOKSET	28
9.1	Tutkimuksen kehittäminen	29
	LÄHTEET.....	30
	LIITTEET	
	Liite 1. Opinnäytetyön suunnitelma	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheeksi valitsin kuvionuotituksen ja vielä tarkemmin kuvionuotituksen varhaiskasvatuksessa. Syyt tähän valintaan olivat minulle hyvin helppoja. Olen vuodesta 2011 tehnyt keikkamuusikon töitä ja opettanut soittamista päiväkotikäisistä lapsista nuoriin aikuisiin asti. Musiikki on ollut hyvin läsnä joka päiväisessä elämässä siitä lähtien, kun ensimmäisen kerran olen tarttunut kitaran varteen. Opiskelujen ohella työskentelin noin kolme vuotta (maaliskuu 2012 – helmikuu 2015) Kotkan ja Pyhtään alueen päiväkodeissa sijaisena sekä kunnallisella että yksityisellä puolella. Näissä töissä ehdin nähdä lukuisia erilaisia musiikkihetkiä ja monessa paikassa mietin, mitä niissä voisi tehdä toisin, eikä aina sillä samalla tutulla tavalla.

Opiskelujen aikana tutustuin vammaistyön opintojakson aikana kehitysvammaisten kuvionuottiryhmään, jossa musiikkiterapeutti Katri Kurri-Almgrén opetti bluesia kuvionuottien avulla. Tuolloin olin ryhmässä apuohjaajana ja tutustumassa tämän menetelmän saloihin. Innostuin todella paljon kyseisestä menetelmästä ja heti ensi hetkistä lähtien pohdin sen käyttömahdollisuuksia muissa työympäristöissä. Tietysti ensimmäisenä työympäristönä mieleeni tulivat päiväkodit ja niiden musiikkihetket, joita viikoittain pidin eri päiväkodeissa. Vuoden 2014 aikana tein erityisosaamisen opintojaksot kuvionuotitukseen syventyen. Opiskelin itsenäisesti kuvionuotituksen perusteet ja paneuduin kuvionuotituksen maailmaan. Omiin soittimiini merkitsin kuvionuotteja ja muunsin tavallisia nuotteja tutuista kappaleista kuvionuoteiksi. Näin opin paljon uutta tästä menetelmästä ja halusin kokeilla, toimiiko tämä menetelmä myös päiväkotiympäristössä.

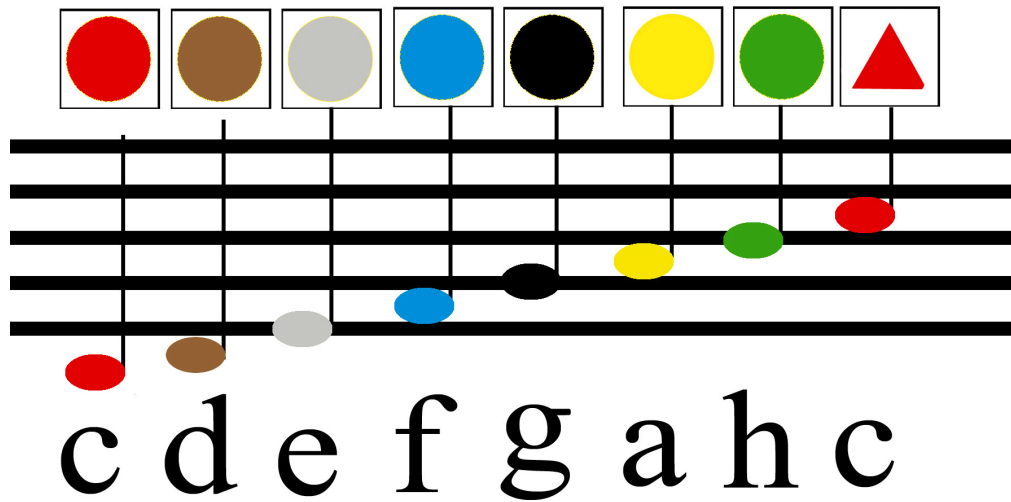
Tutkin kuvionuotituksen käyttömahdollisuuksia päiväkotiympäristössä kolmen musiikkihetken verran Meripirtin päiväkodissa Kotkassa. Ryhmä koostuu 3–5 -vuotiaiden ryhmästä, joiden musiikillisen kyvyn kehittyminen on relationaalisessa vaiheessa, se tarkoittaa kykyä toistaa kuvioita sekä muuntaa ja seurata niitä. Tällöin lapsi osaa yhdistää nähdyn värin ja kuvion soitettavaan väriin ja kuvioon. Otin myös tarkoituksella ryhmän, jossa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, jotta voin havainnoida kuvionuotituksen toimivuutta heidän kannaltaan.

Tutkimuksessa askarreltiin aluksi omia kuvionuotteja ja käytiin värejä läpi. Tässä kohtaa havainnoin, tunnistivatko kaikki lapset eri värit ja oliko niiden tunnistamisessa vaikeuksia. Toin päiväkotiin paljon eri soittimia, joita itseltäni löytyy ja joita saan eri yhteistyötasoilta lainaksi ammattikorkeakoululta, seurakunnalta, eri päiväkodeista sekä hyödynsin soittimia, joita jo Meripirtin päiväkodista löytyi. Musiikkihetkillä tutustuttiin eri soittimiin, kuinka ne soivat ja miten niitä soitettiin. Kuvionuotitusta voi soveltaa lähes jokaiselle soittimelle, joten käytössä oli muun muassa erilaisia kosketinsoittimia, kellopelejä, kitara, kanteleita sekä rytmisoittimia.

Tutkimusrekisteriin kerättävistä tiedoista vain ikä huomioitiin, ei mitään muuta, ei edes sukupuolta. Tutkimus ei tarvinnut rahoitusta ja tutkimusaineiston keräys tapahtui vain havainnoimalla.

2 KUVIONUOTITUS

Kuvionuotitus on 1990-luvun alkupuolella kehitetty nuotitusmenetelmä, josta löytyy täysin sama informaatio kuin tavallisesta notaatiosta (Kuvionuotit johdattavat kehitysvammaiset musiikin maailmaan). Kuvionuotitus on Kaarlo Uusitalon kehittämä nuotinkirjoitusmenetelmä, joka soveltuu lähes jokaisen käyttöön. Menetelmä mahdollistaa musiikin tuottamisen lähes heti ilman aikaisempaa tietoa ja taitoa musiikin saralta. Kuvionuotitus mahdollistaa soittamisen myös niille, joiden on syystä tai toisesta mahdotonta ymmärtää tai omaksua perinteistä notaatiota tai sen opiskelua. Soitettavat sävelet ilmaistaan kuvionuoteissa eri värien avulla: punainen on C, ruskea on D, harmaa on E, sininen on F, musta on G, keltainen on A ja vihreä on H. Oktaavialat erotellaan neljän eri muodon (vinoristi, neliö, ympyrä ja kolmio) avulla. (Kuva 1) (Kaikkonen & Uusitalo, 2005, 15.)

Kuva 1. Kuvionuotit (Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. 1998.)

Kuten kuvassa 1 nähdään, kuvionuoteista saadaan sama informaatio kuin perinteisestä notaatiosta. Kuvionuottien avulla voidaan ilmaista oktaavialat, sävelkorkeudet, aika-arvot, ylennykset ja alennukset sekä sointumerkinnot. Kuvionuottikuva selkeyttää musiikillisten kokonaisuuksien ja rakenteiden hahmottamista. Kuvionuottien ensisijainen käyttö on ollut kosketinsoittimissa, laattasoittimissa (xylofoni, marimba, metallofoni jne.), harmonikassa sekä perinteisissä bändisoittimien (kitara, basso, rummut) soitossa. Kuvionuotteja voi kuitenkin soveltaa mihin tahansa soittimiin sekä lauluun. Vaikka kuvionuotit eroavat visuaalisesti perinteisistä nuoteista, voidaan niitä käyttää täysin samalla tavalla soittamisessa. Pääperiaatteena kuvionuotituksessa on ”soita, mitä näet”. Musiikin harjoittelu perinteisistä nuoteista vaatii pitkäjänteisyyttä ja pitkää harjoittelua, mutta kuvionuottien avulla voi kuka tahansa soittaa ilman aiempaa kokemusta musiikin teoriasta taikka soittamisesta. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 15.)

Etenkin pianonsoiton opiskelun aloitukseksi kuvionuottimenetelmä sopii erityisen hyvin niin lapsille, aikuisille kuin vanhuksillekin. Siitä on helppo myös siirtyä perinteiseen notaatioon. Koska monille perinteinen nuotinkirjoitustapa voi olla abstraktina merkintätapana vaikea tai jopa mahdoton ymmärtää, on kuvionuotitus avannut aivan uudet ovet systemaattiseen musiikinopiskeluun monille erityisryhmille. Esimerkiksi kehitysvammaisille se on avannut aivan uuden osa-alueen nuoteista soittamiseen. Kuvionuotitusta voi soveltaa myös yhteismusisointiin niin varhaiskasvatuksessa kuin bänditoiminnassakin.

Kuvionuotit mahdollistavat onnistumisen elämyksen heti ensimmäisestä soittokerrasta lähtien ja motivaatio soittamiseen kasvaa. Tämä johtaa keskittymiskyvyn kasvuun sekä onnistumisiin, jotka tukevat itsetuntoa. Kuvionuoteilla soittaminen onnistuu, mikäli soittajalla on kyky yhdistää kaksi samanlaista merkkiä toisiinsa. (Kuvionuotit johdattavat kehitysvammaiset musiikin maailmaan. 2017.)

3 KUVIONUOTITUKSEN OPETUS

Jotta kuvionuotituksesta saa mahdollisimman paljon irti, on opettajan huomioitava tiettyjä opetukseen liittyviä asioita. Harjoittelun alussa nuottien eteneminen kynällä näyttää auttaa helpottamaan nuottien kulkua. Soitettaessa on hyvä laulaa samalla, sillä näin hitaastikin etenevä soitto hahmottuu kappaleeksi. Kappale on pilkottava pieniin osiin ja on harjoiteltava aluksi esimerkiksi tahti tai säe kerrallaan. Harjoiteltava osa on helpompi hahmottaa, jos tarpeettomat osat peitetään. Kun soitto sujuu jo paremmin voi kokeilla soittaa lyhyitä osia kappaleesta ulkoa. Kun melodiasoitto sujuu, voi opettaja tukea soittoa sointusäestyksellä. Voi myös vaihtaa osia, jossa opettaja soittaa melodiaa ja oppilas säestysääniä. Sointujen soittamista opetellessa on lähdettävä ensin pelkän pohjaäänien soittamisesta. Vähitellen voi lisätä pohjasävelen seuraksi terssin ja lopulta säestyksessä voi käyttää koko kolmisointua. Kappaleet, jotka menevät sävellajissa C, ovat helpoimpia soittaa, sillä silloin vältetään ylennyksiltä ja alennuksilta kappaleissa. Jos kappaleessa kuitenkin on poikkeussointuja ja niitä on vaikea muistaa, voidaan kyseiseen nuottikuvaan merkitä nuoli osoittamaan yläoikeaan tai ylävasempaan (osoittamaan ylennystä tai alennusta). Jos värien erottamisessa on vaikeuksia, esim. vihreän ja punaisen välillä, voidaan vihreiden nuottien päälle kirjoittaa "V". (Kuvionuotit 1, 15.)

Kuvionuotituksen opetuksessa käytetään usein magneettitaulua. Sen avulla voidaan helposti ja nopeasti merkitä erilaisia melodioita, soittoharjoitteita, sointukulkuja sekä omia sävellyksiä muistiin. Opetus on aloitettava vastaavuuden ymmärtämisellä. Ensimmäisenä vaiheena magneettitaululle asetetaan vain yksi nuottisymboli (esimerkiksi punainen ympyrä) ja pyydetään soittajaa soittamaan oikea vastaava sävel. Näin selvitetään, ymmärtääkö soittaja vastaavuuden. Toisessa vaiheessa selvitetään, ymmärtääkö soittaja

informaation merkityksen pelkästä kuviosta ilman, että sitä sanotaan. Tarvittaessa tuetaan sanomalla esimerkiksi "soita punainen". Kolmannessa vaiheessa harjoitellaan peräkkäisyyttä. Tällöin kuvionuottimagneetteja laitetaan kaksi peräkkäin, esimerkiksi punainen ja ruskea, jotka soitetaan näytön mukaan. Kuvionuottimagneettien paikkoja voi myös vaihtaa ja muuttaa harjoitusta. Näin varmistetaan soittajan ymmärrys annetusta informaatiosta ja sen muutoksesta. Peittämällä nuottisymbolit voidaan myös kokeilla, muistaako soittaja annetun tehtävän ulkoa. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 25 - 26.)

4 ERITYISMUSIIKKIKASVATUS

Erityismusiikkikasvatus pitää sisällään kaikki samat työtavat, musiikinopetuksen sisällöt ja osa-alueet kuin niin kutsuttu yleinen musiikkikasvatuskin. Erityismusiikkikasvatuksessa on kuitenkin käytettävä erityishuomiota apuvälineiden tarpeelle, parhaiten soveltuvan soittimen valintaan, suotuisan sosiaalisen ympäristön luomiseen sekä soittotehtävien ja sovitusten laatimiseen oppilaan valmiuksien mukaan. Opettajan on siis harkittava tarkoin käytettävät opetustavat, pedagogiset ratkaisut sekä sovellettava arviointimenetelmiä. (Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä 2009, 207.)

Musiikkihetkiä suunnitellessa minun oli ennalta harkittava tarkkaan käytettävät opetustavat, suotuisan sosiaalisen ympäristön mahdollistaminen sekä laulujen sovitusten laatiminen soittajien valmiuksien mukaisesti. Soittimien valinnassa halusin kuitenkin säilyttää lasten oman valinnanvapauden, jolloin kaikilla olisi mahdollisuus soittaa juuri sillä soittimella, jolla haluaisi. Soittimet oli kuitenkin valittu siten, että kuka tahansa voi soittaa millä tahansa soittimella, joka on valittavissa.

4.1 Opettajuus ja pedagogiikka

Musiikkikasvatuksen lähtökohtana opetuksen onnistumisen ja oppimisen kannalta on opettajan asenne oppijaa kohtaan. Erityistä tukea tarvitseva oppilas ei ole ongelma, vaan kehittämistarpeena on tällöin oma opettajuus ja käytänteet. Opettajan on löydettävä oppilaan oppimiskapasiteetti ja vahvuudet sekä uskottava erilaisen oppijan oppimisen potentiaaliin. Oppimisen kannalta

keskeisintä on, pystyykö opettaja herättämään motivaation musiikkia ja musiikinopiskelua kohtaan. Onnistumisen kokemukset motivoivat oppijaa sekä sitouttavat toimintaan ja harjoitteluun. Myönteisen oppimisen avulla oppilas voi myös parhaillaan ylittää omia oppimisen rajojaan. Opettajan on myönteisen oppimisen mahdollistamiseksi kyettävä tekemään myönteisiä yksilöllisiä pedagogisia ratkaisuja. Opettajalta edellytetään monipuolista tuntemusta erilaisista sovelluksista ja opetuksen lähestymistavoista, jotta opetettavaa asiaa voidaan lähestyä erilaisten oppimistapojen näkökulmista ja monipuolisten työtapojen kautta. (Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä 2009, 205-206.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan tietoista toimintaa lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteuttamiseksi, jossa lasten osallistaminen on keskiössä (Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka 2016.) Varhaisiän musiikinopettajan työ on hyvin vaihtelevaa, haastavaa, raskasta ja antoisaa. Opettajan on käytettävä opetusmenetelmiä ennakkoluulottomasti ja luovasti sekä yhdisteltävä opetustaan muihin taiteiden ja opetuksen alueisiin. ”Opettajalla on itsellään oltava vahva musiikillinen identiteetti, joka perustuu sisäiseen muusikkouteen ja syvään henkilökohtaiseen musiikkisuhteeseen.” (Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä 2009, 478.)

4.2 Inklusioperiaate

Inklusio sanan käytössä palataan vuoteen 1994, jolloin Unescon Salamancan julistuksessa käsite ”inclusive education” tuli tunnetuksi. Tällöin ennen vammaisten parissa käytetty sana ”integraatio” vaihdettiin käsitteeksi ”inklusio”. Tämä muutos vaikutti siihen, että yhteiskunnan tuli olla avoin kaikille vammaisille henkilöille vamman asteesta riippumatta. (Saloviita 2012.) Adamek ja Darrow näkevät erityismusiikkikasvatuksen haasteena inklusioperiaatteen toteutumisen sekä siihen liittyvät mahdolliset ongelmat (mm. erityisoppilaiden ja muiden oppilaiden väliset suhteet ja ennakkoluulot) (Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä 2009, 207).

Tutkimuksessani halusin toteuttaa inklusioperiaatetta ja ottaa erityistä tukea tarvitsevat lapset samaan ryhmään kaikkien kanssa. Opetusmenetelmät

määräytyivät sen mukaan, että kaikki voisivat olla samanarvoisesti osallisina musiikkihetkissä.

5 MUSIIKILLISEN KYVYN KEHITTYMINEN

Musiikillis-kognitiivisen kehityksen malli käsittää lapsuusiässä kolme kehitysvaihetta omine osavaiheineen. Nämä kehityksen vaiheet ovat sensomotorinen vaihe (4 - 18kk), relationaalinen vaihe (1,5 - 5 v.) sekä dimensionaalinen vaihe (5 - 11 v.). Vaiheiden sisällä voi kuitenkin ilmetä suuria yksilöllisiä eroja. Jo vauvaiässä voi ilmetä rytmistä tai säveltasoihin liittyviä orientaatioita, joiden kautta jo nuoressa iässä musisoiminen on luontevampaa. Ikäjaksot ovat vain suuntaa antavia ja yksilöllinen vaihtelu on tavallista. Jo viikkoja ennen syntymää alkaa kuulonvarainen musiikin oppiminen. Kasvuympäristöjen virikkeet ja musisoinnin määrä vaikuttavat musiikillisen kyvyn kehittymiseen. Musiikillisesti lahjakkaat lapset voivat olla jopa yhden osavaiheen edellä saman ikäisiin lapsiin verrattuna. Tämä voi tarkoittaa jopa usean vuoden kehityksellistä eroa. (Louhivuori, Paananen & Väkevä 2009, 142 - 143.)

Tutkimusryhmäni koostui 3 - 5 -vuotiaista lapsista, joten keskityn vain musiikillisen kyvyn kehittymisessä relationaaliseen vaiheeseen ja sen eri osavaiheisiin. Relationaalinen vaihe on jaettuna kolmeen osavaiheeseen: yksitahoiseen koordinaatioon (1,5 - 2 vuotta), kaksitahoiseen koordinaatioon (2 - 3,5 vuotta) ja monimutkaiseen koordinaatioon (3,5 - 5 vuotta). Relationaalisessa vaiheessa lapsi on jo oppinut sensomotoristisen automatisuuden. Lapsi pystyy siis tällöin toistamaan kuviota ja muuntelemaan sitä. Paanasen mukaan lapsi siis kykenee tässä vaiheessa havaitsemaan polaarisuuden eli kaksinapaisen suhteen. Tällä tarkoitetaan musiikin erilaisten suhteiden havaitsemista, kuten melodian kaarroksen (ylös ja alas), lyhyt ja pitkä kesto, nopea ja hidas tempo, tasavälinen pulssi ja vaihteleva rytmi, kuvion toisto ja muunnos, melodiaintervallin suunta ylös tai alas, melodinen liike askeleella tai hypyllä referenssisävelen suhteen, sekä epästabiilitteetti-stabiilitteetti havainnoimista. Epästabiilitteetti-stabiilitteetti -suhde tarkoittaa jännitteen ja levon suhdetta musiikissa. (Louhivuori, Paananen & Väkevä 2009, 145 - 146.)

6 VARHAISKASVATUS JA MUSIIKKI

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia.”

(Varhaiskasvatus) Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muissa erilaisissa leikki- ja kerhotoiminnoissa.

Varhaiskasvatus on alle kouluikäiselle lapselle oikeus, josta lapsen vanhemmat pääsevät päättämään osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei. Esiopetus on myös osa varhaiskasvatusta, mutta esiopetukseen osallistuminen tuli velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen. (Varhaiskasvatus.)

Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu varhaiskasvatuksessa. Kotikasvatusta tukevat varhaiskasvatuspalvelut, joissa omaehtoinen leikki on keskeisessä asemassa. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat myös oppivelvollisuusikäiset lapset, jotka käyttävät varhaiskasvatuspalveluita. Oleellista varhaiskasvatuksessa on lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuksellinen kumppanuus. (Varhaiskasvatus.)

Tutkimusta ja varsinaisia musiikkihetkiä suunnitellessa minun oli perehdyttävä varhaiskasvatuksen tavoitteisiin, jotka vaikuttivat konkreettisesti musiikkihetkien toteutukseen. Viitaten varhaiskasvatuslain (19.1.1973) 2 a §:n 3. osioon, järjestin monipuolista pedagogista toimintaa musiikin, askartelun ja uuden oppimisen myötä ja kuvionuotituksen avulla mahdollistin nopeat onnistumisen kokemukset sekä myönteiset oppimiskokemukset.

6.1 Meripirtin päiväkotit

Meripirtin viikkopäiväkotit on keskitetty koko Kotkan yö – ja viikonloppuhoito. Viikkopäiväkodissa toimii neljä ryhmää pidennettyä iltahoitoa, viikonloppuhoitoa ja yöhoitoa tarvitseville lapsille. Päiväkodissa on kaksi ryhmää alle 3-vuotiaille, sekä kaksi ryhmää yli 3-vuotiaille. Lasten hoidosta, opetuksesta ja kasvatuksesta vastaavat kuusi lastentarhanopettajaa sekä 14 lastenhoitajaa. Lisäksi heidän apunaan on neljä laitosapulaista, jotka

vastaavat ruoka- ja vaatehuollosta. Lasten vuorohoito perustuu vanhempien työstä tai opiskelusta johtuvaan vuorohoidon tarpeeseen. (Tervetuloa Meripirttiin.)

6.2 Erityistä tukea tarvitseva lapsi

Erityisellä tuella tarkoitetaan oppimisvaikeuksien varhaista tunnistamista, ennaltaehkäisemistä sekä kuntoutukseen liittyviä tarpeellisia toimia. Lapsen tuen tarvetta tarkastellaan yhä vammakeskeisesti korostaen lapsen puutteita ja vaikeuksia. Aikoinaan vammaisia ihmisiä määriteltiin vammansa kautta esim. kuuro, sokea jne. Tästä siirryttiin lääketieteelliseen diagnooseihin, jolloin lasta määriteltiin esim. cp-lapsi, dysfaattinen lapsi tai vammaisen lapsi jne. Vamma, sairaus tai diagnoosi ei kuitenkaan kerro lapsesta itsestään mitään, hänen elämästään tai avun ja tuen tarpeesta. Aivan toisena äärilaitana on määritelmät, jossa käytetään käsitteitä tukea tarvitseva lapsi ja yksilöllinen suunnitelma kaikkien lasten yhteisessä varhaiskasvatuksessa. Nykyään puhutaan pääsääntöisesti erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta. Määritelmä tulee lapsista, joiden kehityksen, kasvun ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet sairauden, vamman tai toimintavajavuuden takia. Lastensuojelun Keskusliitto (2006) on koonnut yhteen vammaisille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen tarkoitetut yhteiskunnan tuottamat palvelut. Perheelle on muodostuttava tukimuotojen toimiva kokonaisuus, jossa lapsuuden ja lapsiperheiden tarpeet huomioidaan laaja-alaisesti eri palvelujärjestäjien näkökulmasta. (Sipari 2008, 18 - 20.)

Lapsella voi siis olla erityisen tuen tarvetta, kun kehityksen, kasvun tai oppimisen edellytykset ovat heikentyneet. Syynä tähän voi olla sairaus, vamma tai psyykkisen tai sosiaalisen tuen tarve. Lapsi tarvitsee erityistä tukea vamman tai pitkäaikaissairauden takia, kun lapsella on kehityksessä erityisiä haasteita tai hän tarvitsee lastensuojelun tukitoimia. Oppimisvalmiuksiin liittyvien riskitekijöiden tulee olla huoltajien, opetuksen tai oppilashuollon asiantuntemuksella todennettuja. Oppimisvalmiuksiin liittyviä riskitekijöitä ovat vammaisuuden tai sairauden perusteella määrätty pidennetty oppivelvollisuus. Kehityksen haasteet voivat olla kielten ja kommunikaation alueella, tarkkaavaisuuden alueella, tunne-elämän ja sosiaalisen kasvun kognitiivisella alueella ja oppimisessa sekä haasteet motorisella alueella. (Pihlaja 2006.)

Sosiaalihuoltolaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä, ja nuorella 18-24 -vuotiasta. Sosiaalipalveluissa erityistä tukea tarvitsevalle lapsella tarkoitetaan henkilöä, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa. Erityistä tukea tarvitsevalle henkilöllä tarkoitetaan myös henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi (Sosiaalihuoltolaki 3 §.)

7 TOIMINNALLINEN TUTKIMUS

Lopputulokseni kannalta oli merkittävää toteuttaa tutkimus toiminnallisena tutkimuksena. Kuvionuotituksen tarkoituksena oli kehittää päiväkodin musiikkihetkien käytäntöjä. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi. Tavoitteellisuus sekä järkipäisyys ovat edellytyksiä käytäntöjen kehittämisen kannalta. Järki, tarkoitukset ja päämäärät ovat isossa osassa toimintatutkimuksessa. Toimintatutkimuksena voi olla esimerkiksi ajallisesti rajattu tutkimus- tai kehittämisprojekti, kuten tässä tapauksessa oli kuvionuotituksen soveltaminen päiväkotiympäristössä. Toimintatutkimuksessa etsitään käytännön hyötyjä aiheesta ja tutkimusta tulkitaan sisältä päin osallistujan ja tutkimuksen järjestäjän näkökulmasta. Toiminnallisessa tutkimuksessa tutkija käyttää tutkimusmateriaalina havaintoja ja analysoi välittömiä kokemuksia, joita tutkimus antaa. Havaintojen lisäksi hankitaan usein ulkopuolista teoreettista tietoa aiheesta. Ymmärrys aiheeseen muodostuu yhdistämällä havaintoja, teoreettista tietoa sekä niiden analysoimisella. Tutkimusraportit toiminnallisesta tutkimuksesta tehdään usein narratiivisessa, kertojan muodossa. Kertojana voi olla minä tai me, ja raportissa on ajassa etenevä juoni. (Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2008, 16 - 21.)

8 TUTKIMUS

8.1 Lähtökohta

Ajatuksen opinnäytetyöhöni sain opiskelujeni toisena vuotena, kun kävin tutustumassa musiikkiterapeutti Katri Kurri-Almgrénin pitämään kuvionuottiryhmään Kotkassa syksyllä 2013. Kuvionuotitus oli minulle vielä tällöin tuntematon käsite, mutta opettajani vinkistä lähdin tutustumaan kehitysvammaisten kuvionuottiryhmään ja pääsinkin toimimaan apuohjaajana tutustumiskerralla. Heti ensi hetkistä alkaen kuvionuottimenetelmä kiehtoi minua ja sen käyttömahdollisuudet pyörivät mielessäni. Miksei tätä menetelmää käytettäisi myös muissa työympäristöissä, joissa perinteisen nuotinkirjoituksen lukeminen on vaikeaa tai mahdotonta. Olin työskennellyt Kotkan ja Pyhtään päiväkodeissa sijaisena helmikuusta 2012 lähtien ja mietin, kuinka tätä menetelmää voisi hyödyntää päiväkotien musiikkihetkissä.

Kyselin musiikkiterapeutin vinkkejä aiheesta ja aloin itsenäisesti opiskelemaan kuvionuotitusta. Kaupungin kirjastosta löytyi kattavasti materiaalia aiheesta ja oman pitkän musiikkitaustan myötä oli helppo yhdistää jo opitut asiat uusiin kuvionuotituksen tuomiin oppeihin. Opettelin kuvionuottien avulla useita eri lauluja eri soittimilla ja tein itselleni tutuista lauluista kuvionuottiversioita. Olin yhteydessä eri tahoihin, jotta saisin kattavasti eri soittimia käyttööni. Minun onnekseni vihreää valoa näytettiin seurakunnalta, ammattikorkeakoululta sekä Kotkan päiväkodeilta, joista sain koottua riittävästi soittimia (muun muassa kosketinsoittimia, laattasoittimia, kanteleita ja rytmisoittimia) lainaksi kuvionuotituksen opettelua sekä tutkimustani varten. Pitkän perehtymisen ja kuvionuotituksen sisäistämisen jälkeen oli tutkimuksen aika ja otin yhteyttä Meripirtin päiväkotiin, jossa olin tehnyt paljon lastenhoitajansijaisen töitä. Kysyin, olisiko Meripirtin päiväkodissa innokkuutta olla osana tutkimusta, jossa selvitän, miten kuvionuotitusmenetelmä toimii päiväkotiympäristön musiikkihetkissä. Minut otettiin ilomielin vastaan ja sovimme, että tulen pitämään kolmena perjantaina 3-5 -vuotiaille lapsille musiikkihetken kuvionuotitusta käyttäen. Tässä kohtaa alkoi olla jo tosi kyseessä ja tein jokaiselle perjantaille suunnitelmat musiikkihetkien toteutuksesta. Aikaa kullekin kerralle oli 1,5 tuntia ja toimintakerrat olivat kahden viikonvälein korvaten kyseisen viikon musiikkihetken.

8.2 Kohderyhmän valinta

Kohderyhmäksi valitsin tarkoituksella 3-5 -vuotiaat lapset. Tämän ikäiset lapset ovat kehittyneet musiikillisella kyvyllä relationaalisen kehityksen vaiheessa monimutkaisen koordinaation vaiheeseen, jolloin lapsi osaa yhdistää nähdyn asian soitettavaan asiaan sekä kykenee havaitsemaan musiikissa tapahtuvat erilaiset muutokset (Louhivuori, Paananen & Väkevä 2009, 145 - 146). Tällöin siis kuvionuotituksen perusperiaate ”soita mitä näet” on mahdollista toteuttaa.

8.3 Teoreettinen viitekehys tutkimuksessa

Opiskelin itsenäisesti kuvionuotitusta ja perehdyin kattavasti sen teoriapuoleen. Perehdyin opettajuuteen, jotta pystyisin mahdollisimman kattavasti tarjoamaan lapsille kokonaisvaltaisen oppimisen kokemuksen musiikkihetkillä. Teoriapuolella tärkeimpinä asioina olivat määritelmät siitä, mitä kuvionuotituksella ja varhaiskasvatuksella tarkoitetaan, mihin kuvionuotitusta on käytetty, teoriaa erityistä tukea tarvitsevista lapsista sekä musiikillisen kyvyn kehittymisestä.

8.4 Tutkimuksessa käytetyt instrumentit

Tutkimusta varten käytin laajasti erilaisia soittimia, jotta musiikkihetkessä tulisi ilmi kuvionuotituksen monipuolisuus sekä mahdollisuudet eri instrumenteilla. Merkitsin jokaiseen soittimeen kuvionuottimerkit värjätyillä muotoon leikatuilla paperinpaloilla, jotka teippasin läpinäkyvällä teipillä soittimiin kiinni. Kuvionuoteissa merkittävää on, että kuvionuotteja vastaavat sävelet merkitään myös soittimeen. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 29.)

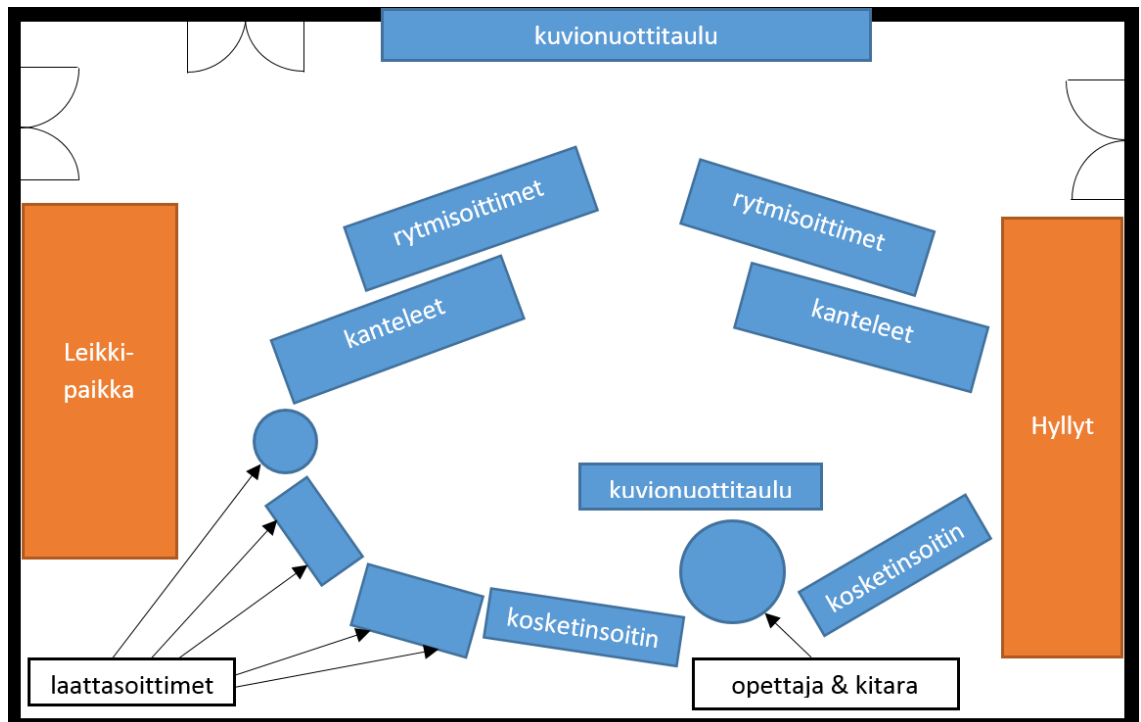
Kosketinsoittimista musiikkihetkissä oli sähköpiano sekä lasten syntetisaattori. Näissä oli merkinnät neljässä oktaavissa, jolloin kaikki eri kuvionuottimerkit olivat näkyvissä. Laattasoittimista käytössä oli kellopeli sekä neljä metallofonia. Kellopeli oli kaksi oktaavinen ja metallofonit yksi oktaavisia. Merkitsin kuitenkin kellopeliinkin vain yhden oktaavin mukaan kuvionuotit.

Kielisoittimista käytössä oli seitsemän viisikielistä kanteletta sekä itselläni säestyssoittimena akustinen kitara. Kanteleet oli viritetty C-duuriin, sillä niitä käytettiin melodiasoittimina eikä tällöin ollut tarvetta merkitä ylennyksiä eikä alennuksia kuvionuottimerkintöihin. Useimmiten kuvionuotituksessa viisikielistä kanteletta käytetään sointujen soittoon, mutta säestyksen sijaan halusin tuoda melodian esiin kanteleilla.

Kitarassa oli merkittynä otelautaan kuvionuottimerkkejä, josta demonstroin, kuinka myös kitarasta löytyy yhtälailla samat äänet kuin muista soittimista. En antanut lasten soittaa kitaralla, vaan soitin sillä itse. Kitara toimi laulujen ja soiton tukena säestyksen avulla. Pidin kitaran kuusikielisenä sekä perusvireessä (E – A – D – G – H – e), en siis poistanut siitä kahta kieltä ja virittänyt sitä kuvionuotituksen perusteiden mukaan nelikieliseksi (A – E – A – e). (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 21.) Viimeisinä, muttei vähäisimpinä minulla, oli iso laatikollinen rytmisoittimia, jossa oli rytmikapuloita sekä rytmimunia. Jätin suuremmat rummut sekä suuremmat rytmisoittimet pois, jotta äänenvoimakkuus pysyisi inhimillisenä. Jokaiselle lapselle riitti siis soitin soitettavaksi.

8.5 Musiikkihetket

Paikkana kuvionuotitusmusiikkihetkiin toimi Meripirtin päiväkodin jumppasali (Kuva 2). Tilan ongelmallisuuden vuoksi minun oli tehtävä muutamia erityisratkaisuja toiminnan toteuttamiseksi. Soitto tapahtui ovaalin muotoisessa asetelmassa, jossa jokaisen oli mahdollista nähdä minut. Käytän kuvassa itsestäni nimitystä opettaja. Opettajana minun tuli nähdä jokaisen soittaminen sekä päästä helposti opastamaan jokaista lasta kuvionuotituksessa. Oikealla puolellani sijaitsi sähköpiano, vasemmalla puolellani lasten syntetisaattori sekä laattasoittimet (Kuva 2.) Kellopeli sijaitsi aivan syntetisaattorin vieressä ja metallofonit olivat pöydillä kellopelistä eteenpäin vasemmalle.

Kuva 2. Musiikkihetkien toteutus

Seuraavana vasemmalle kulkiessa eturivissä istuivat lattialla jumppamattojen päällä kanteleen soittajat. Minun vasemmalla puolella oli kolme kanteletta ja eturivissä minun oikealla puolella oli neljä kanteletta. Rytmisoittimet olivat penkeillä kanteleiden takana. Musiikkihetkissä paikat vaihtuivat paljon sen mukaan, mitä kukakin soitti. Käytin musiikkihetkissä kahta kuvionuottitaulua, jotta jokainen varmasti näkisi soitettavat nuotit. Toinen pienempi kuvionuottitaulu sijaitsi minun edessä jumppasalin keskellä lattialla, josta kanteleen soittajien oli helppo seurata musiikin kulkua. Suurempi kuvionuottitaulu sijaitsi jumppasalin seinällä (Kuva 2 ylälaite). Kuvionuottien seuranta oli sieltä helpompaa laattasoittimien sekä kosketinsoittimien soittajille. Suuremman kuvionuottitaulun ääressä myös askarreltiin omia kuvionuotteja ensimmäisellä kuvionuotitushetkellä.

Tilan käytön teki haastavaksi useat ovet sekä tilan laidalla (Kuva 2 vasen laite) ollut leikkipaikka kiipeilytelineineen sekä tilan toisessa laidassa (Kuva 2 oikea laite) olleet hyllyt. Musiikkihetkissä käytin magneettitaulun sijasta seinälle kiinnitettyjä laminoituja kuvionuottimerkkejä sekä suureen pahviin kiinnitettyjä merkkejä sinitarralla. Tämä toimi aivan yhtälailla kuin magneettitaulu.

Musiikkihetkissä ennen soittamista oli jokaisen tehtävä oma kuvionuotti. Tässä vaiheessa pystyin havainnoimaan lasten hienomotoriikan kehittymistä askartelussa, jossa lasten tuli värittää kuvionuotit ja leikata ne sen jälkeen paperista. Tähän lapset saivat kuitenkin apua, jos sitä tarvitsivat. Lähes kaikki 3-4 -vuotiaat harjoittelevat piirtämisen taitoa esimerkiksi kotona taikka päiväkodissa. Kynän pitäminen sekä saksilla leikkaaminen ovat hyviä hienomotoriikan osoittavia toimia. Nämä havainnot osoittivat myös soittamiseen vaadittavaa hienomotoriikkaa. (Rantala & Ventin 2015, 36.)

8.6 Ensimmäinen kuvionuotitushetki

Ensimmäiseen musiikkihetkeen olin varautunut mielestäni hyvin ja olin ollut yhteydessä vielä uudestaan Meripirtin päiväkotiin tulostani pitämään musiikkihetkeä, ettei se vain ole keneltäkään unohtunut. Olin pakannut autoni täyteen omia soittimiani sekä lainaamiani soittimia ja minua vielä odotti suuri määrä Meripirtin omia soittimia paikan päällä. Menin paikalle kaksi tuntia ennen musiikkihetken alkua, jotta ehtisin merkitä myös Meripirtin soittimiin kuvionuottimerkit sekä asetella tilan valmiiksi kuvionuotitusta varten ja virittää kaikki soittimet valmiiksi. Paikkana kuvionuotituksiin toimi jumppasali, jossa pidettiin myös perinteiset viikoittaiset musiikkihetket. Suuren osallistujamäärän sekä tilan puutteen vuoksi jouduin tarkkaan miettimään, miten asettelen mitkäkin soittimet tilassa (Kuva 2). Ensimmäisellä kuvionuotitushetkellä mukana oli 22 lasta. Se oli hieman enemmän kuin mitä olin odottanut, mutta se ei haitannut, sillä olin varautunut myös suureen oppilasmäärään. Ryhmässä oli mukana erityistä tukea tarvitseva lapsi.

Aloitin musiikkihetken esittelemällä itseni ja pyysin kaikkia istumaan penkeille, jotka olin heille varannut. Jokaisesta lapsiryhmästä tulivat myös lastenhoitajat sekä lastentarhanopettajat ja harjoittelijat mukaan musiikkihetkeen. Oman esittelyni jälkeen kerroin lapsille, että pidän heille kolmena perjantaina musiikkihetken, jotka ovat aivan erilaisia kuin tavalliset hetket. Lapset keskittyivät tässä kohtaa jo hieman heikosti puheisiini, sillä tila oli aivan erinäköinen kuin normaaleina musiikkihetkinä ja soittimia oli tällä kertaa todella paljon. Seuraavana vuorossa esittelin lapsille kuvionuotteja. Kävin lasten kanssa läpi eri kuvioita sekä värejä. Minulla oli tehtynä valmiiksi isoja

kuvionuotteja, joita näytin yksi kerrallaan ja kyselin, mikä väri mahtaa olla kyseessä sekä mikä kuvio. Lapset tunnistivat hyvin kuviot ja värit, ainoana poikkeuksena oli mustan ja ruskean sekoittuminen muutamalla lapsella. Tämän jälkeen näytin, että jokaisessa soittimessa on myös samanlaiset värit ja kuviot, jotka he äsken näkivät.

Kysyin jokaisen soittimen kohdalla erikseen, tunnistavatko he mikä soitin on kyseessä. Ennen kuin ehdin edes kysyä, mitä soitinta tarkoitin, niin huudettiin jo kitara. Kehuin lapsia soittimen nopeasta tunnistamisesta. Tässä kohtaa pyysin kuitenkin nostamaan käden ylös, jos tietää, mikä soitin on kyseessä. Soitin hetken kitaraa, jotta kaikki kuulisivat, minkälaista ääntä kitarasta saa aikaiseksi. Kitara oli siis jo hyvin tuttu soitin lapsille. Soitin myös kuvionuoteilla merkityt äänet, miltä mikäkin väri kuulostaa. Seuraavana vuorossa oli piano, jonka kohdalla miltei kaikki kädet nousivat ilmaan. Soitin pianoa, ja lapset pääsivät kuulemaan, minkälaista ääntä pianosta tulee ulos. Soitin jälleen samat värit kuin kitaralla, jotta lapset huomaisivat yhtäläisyyden värillä ja äänellä. Lasten syntetisaattoria sanottiin myös pianoksi ja se hyväksyttäköön, kerroin kuitenkin soittimen olevan syntetisaattori ja soitin myös siitä eriväriset äänet. Laattasoittimien kohdalla alkoi käsiä nousta vähemmän. Kellopelin kohdalla ensimmäinen vastaus oli xylofoni ja sanoin, että tosi hyvä, mutta kyseessä onkin kellopeli ja vieressä pienemmät metallofonit. Kantele tunnistettiin nopeasti ja lähes kaikki kädet nousivat välittömästi ylös. Soitin laattasoittimien sekä kanteleen kanssa myös kuvionuotit, jotka niihin oli merkitty. Rytmikapulat olivat kaikille entuudestaan tuttuja, ja niitä ei sen koommin tarvinnut käydä läpi.

Kun värit, kuviot, esittelyt ja soittimet oli käyty läpi, alkoi kuvionuottien askartelu. Askartelun avulla pystyin havainnoimaan lasten hienomotoriikan kehitystä, jota vaaditaan myös soittamisessa. Lapset suoriutuivat kaikki hienosti kuvioiden värytyksestä sekä niiden leikkaamisesta. Leikkaaminen tuotti enemmän ongelmia, mutta lähihoitajaharjoittelija auttoi lapsia tässä asiassa. Kysyin soitin kerrallaan, kuka haluaisi soittaa mitäkin soitinta, jotta lasten omat valinnat ja vaikuttaminen nousisivat esiin. En ottanut ketään soittamaan kitaraa sen haastavuuden takia. Jokaisen soittimen kohdalla nousi käsiä, muttei minun onnekseni kaikkia käsiä, sillä halusin antaa jokaiselle mahdollisuuden kokeilla jokaista soitinta, jos siihen vain oli omaa halua. Otin

jokaisen soittimen taakse yhden lapsen, jolle opetin, kuinka soittimesta saadaan ääntä aikaiseksi. Näytin ensin itse, miten soitinta soitetaan ja annoin sitten lapsen soittaa. Kun jokaisen lapsen kanssa oli käyty läpi kuinka soitinta soitetaan sekä informaation yhteyden ymmärtäminen, alkoi yhteissoitto. Soitimme vain yhdessä oktaavissa, joten kuviona oli koko ajan ympyrä. Ensimmäisenä soitimme pelkkää punaista ääntä (C). Näin pystyin havainnoimaan, ymmärtävätkö kaikki kuvionuotin antaman informaation. Hahmottamisen helpottamiseksi näytin symbolia sekä sanoin aina värin ääneen. Ensin soitimme kaikki yhteen ääneen punaisen sävelen ja muutaman harjoittelukerran jälkeen jokainen pääsi vuorollaan soittamaan kyseisen äänen. Vaikeuksia nousi esiin laattasoitinten soitossa, ei kuitenkaan värin ja informaation yhdistämisessä vaan mallettia käyttäessä. Vaikeuksia oli myös silloin, kun pyysin, että ääntä soitetaan vain yhden kerran. Osa lapsista jäi soittamaan tätä ääntä moneen kertaan.

Hetken harjoittelun jälkeen, jossa olimme opetelleet nähdyn ja soitettavan informaation yhdistämistä yhdellä äänellä, siirryimme sävelkulkuun kahdella sävelellä. Lauluna toimi lapsille tuttu kappale *Pikkuiset kultakalat*. Laulun melodia kulkee viidellä sävelellä, mutta alkuun opettelimme vain sävelestä toiseen siirtymistä punaisesta sävelestä (C) siirtoa ruskeaan säveleen (D). Tässä kohtaa alkoi ensimmäisiä vaikeuksia ilmenemään ja kävin jokaisen lapsen luona jälleen yksitellen opastamassa, miten siirto tapahtuu ja näin, miten nähdyn informaation yhteys hienomotoriseen soittamiseen onnistuu yksilöllisesti. Kukaan lapsi ei kuitenkaan tilanteessa hermostunut, vaikka he joutuivatkin odottamaan, jotta kävisin jokaisen lapsen luona. Tässä vaiheessa jätimme myös huomioimatta sävelten pituudet, sillä kappaleessa on eripituisia säveliä. Kun sävelet pidettiin tasapituisina, myös soittamisen ymmärtäminen helpottui. Kahden sävelen onnistuneen soittamisen jälkeen otimme käyttöön vielä kaksi muuta säveltä: harmaan (E) sekä sinisen (F). Tällä hetkellä kaikki sävelet olivat siis helposti laulussa peräkkäin, eikä soittaessa tarvinnut hypätä minkään sävelen yli. Nopeimmat ymmärsivät asian heti ja osasivat soittaa nähdyn informaation heti, kun olin ne kuvionuottitaululle laittanut. Kehuin tästä lapsia ja he saivat tästä positiivista onnistumisen kokemusta. Pianon takana istuneella 3-vuotiaalla pojalla oli kuitenkin vaikeuksia tämän asian suhteen. Kahden sävelen kohdalla hän pysyi vielä mukana soitossa, mutta kahden lisäsävelen ottaminen tuotti suuria hankaluuksia. Istuin hänen vieressään ja

näytin hänelle, mitä hänen kuuluisi soittaa ja kysyin, näkeekö hän, mitkä värit ovat kyseessä. Hän sanoi värit taululta ja kysyin tämän jälkeen mistä ne äänet löytyvät pianosta. Poika näytti niitä koskettimia, joissa nämä värit olivat, mutta jälleen soittotilanteessa hän jäi paikoilleen kahden ensimmäisen sävelen jälkeen. En tässä kohtaa tiennyt, miten tulisi toimia, joten kehuin vain poikaa, kun hän tiesi oikeat värit kuvionuottitaululta sekä koskettimista. Kun näitä neljää säveltä oli pyöritetty, niin moneen kertaan, että ne onnistuivat, otimme vielä viimeisen sävelen mukaan. Sävelenä oli musta sävel (G). Kaikki sävelet olivat siis edelleen C-duuriasteikon peräkkäiset äänet. Kun sävelkulku oli käyty läpi, rytmikapuloilla soittaneet lapset lauloivat minun kanssani kappaletta melodiakulun päälle. Tällöin oli kaikkien helpompi yhdistää soitettu melodia sekä kyseinen laulu. Kappaleen muutaman kerran pyörittämisen jälkeen oli soitinten vaihdon aika.

Tähän mennessä musiikkihetkeä oli kulunut jo reilun tunnin verran. Rytmikapuloilla soittaneet lapset pääsivät valitsemaan ensimmäisenä uudet soittimet itsellensä. Täten jokainen pääsisi kokeilemaan melodiasoittimilla soittamista, ja nimenomaan kuvionuoteista soittamista. Vaihdot sujuivat mutkattomasti, ja jokaiselle soittimelle löytyi helposti soittaja. Melodiasoittimia soittaneet lapset pääsivät nyt vuorostaan rytmikapuloihin. Taas lähdimme samasta alkutilanteesta yhdellä sävelellä, josta siirryimme toiseen säveleen ja kävimme aivan samat asiat kuin ensimmäisessä osiossa. Tässä tilanteessa pystyin etenemään nopeammin, sillä olin jo aiemmin kertonut kaikille yhteisesti kuvionuotituksen toiminnasta. Aika kului todella nopeasti, eikä enää ollut aikaa kolmannelle soitinten vaihdolle, sillä musiikkihetki oli jo loppumassa. Pyysin lapsia istumaan takaisin penkeille ja pidin ns. fiiliskierroksen musiikkihetken päätteeksi. Pyysin ensimmäisenä kaikkia nostamaan käden ylös, joilla oli ollut musiikkihetkellä kivaa. Suurena kiitoksena kaikki nostivat kätensä tässä kohtaa. Kysyin myös mikä oli ollut kenenkin lempisoitin, johon sai vastata kättä nostamalla. Useampi lapsi huusi kuitenkin jo ennen viittaamista. Kysely sujui kuitenkin hyvin ja jokaiselle soittimelle löytyi myös kannatusta. Lopuksi pyysin vielä lapsia tömistelemään, taputtamaan ja huutamaan ”Jee!” niin kovaa, kuinka kivaa heillä oli ollut musiikkihetkellä. Jumppasali raikasi tässä kohtaa ja oli hieno huomata, että lapset viihtyivät hyvin musiikkihetkellä, jaksoivat olla pitkän puolitoistatuntisen keskittymässä uuteen asiaan ja oppivat jotain aivan uutta.

Työntekijät pyysivät lapsia vielä kiittämään minua musiikkihetkestä ja tämän jälkeen ryhmät poistuivat jumppasalista. Jäin vielä siirtämään huonekaluja omille paikoilleen ja viemään soittimia autooni, sekä Meripirtin soittimia omille paikoilleen. Sain jättää kuvionuotitusmerkit soittimiin paikoilleen ja se helpotti minua seuraavia kertoja varten. Useat työntekijät kiittelivät vielä ohi kulkiessaan minua, joka antoi lisäpotkua seuraaville kerroille. Ensimmäinen kuvionuotitushetki oli mielestäni onnistunut hyvin.

8.7 Toinen kuvionuotitushetki

Toisella kuvionuotitushetkellä olin ottanut opikseni edelliskerran haasteista ja pyysin jo valmiiksi seuraavalle kerralle hieman pienempää ryhmää, jotta kaikki voisivat olla soittamassa melodiasoittimia samaan aikaan, eikä kenenkään tarvitsisi soittaa rytmikapuloilla. Täten kaikki voisivat koko musiikkihetken opetella kuvionuoteilla soittamista. Paikalla oli tällä kertaa 14 lasta ja se sopikin minulle mainiosti. Melodiasoittimia oli tällä kertaa mukana 15. Uutena soittimena olin varautunut yhdellä yksioktaavisella pikkupianolla, jotta melodiasoittimia olisi enemmän. Pikkupiano sijaitsi laattasoittimien vasemmalla puolella laattasoittimien ja kanteleiden välissä. 14 lapsesta 10 oli ollut edellisellä kuvionuotituskerralla mukana. Kyseessä oli siis neljä uutta lasta, jotka pääsivät kuvionuottien kertauksen jälkeen askartelemaan itsellensä kuvionuotit. Meripirtin henkilökunta toi edellisellä kerralla tehdyt lasten omat kuvionuotit minulle, jotta pystyimme käyttämään heidän omatekoisia nuotteja musiikkihetkillä. Edellisestä kuvionuotituskerrasta oli kulunut kaksi viikkoa, joten kertasimme edellisellä kerralla olleita asioita. Värit ja muodot olivat hyvin muistissa, tosin musta ja ruskea sekoittuivat edelleen muutamalla lapsella. Tähän en ollut siis muistanut kiinnittää huomiota, vaikka edellisellä kerralla olikin sama ongelma ilmennyt. Kertasimme myös soittimet ja niiden äänet. Mieluiten kysyin soittimia kuitenkin neljältä uudelta lapselta. Yksi heistä ei kuitenkaan viitannut minkään soittimen kohdalla, vaan kääntyi jatkuvasti ryhmän lastenhoitajaa kohti. Ajattelin, että on parempi ensin näyttää hänelle ja kaikille muillekin, mitä olemme tekemässä, jotta olisi helpompi olla musiikkihetkellä aktiivinen. Neljä uutta lasta pääsivät askartelemaan omat kuvionuottinsa alkukertomisten päätteeksi ja sen jälkeen he pääsisivät mukaan soittamaan.

Kappaleena tälle kerralle oli lapsille tuttu laulu *Viisi pientä ankkaa*. Tässä kappaleessa on täysin samat sävelet kuin edellisellä kerralla soitetussa laulussa: *Pikkuiset kultakalat*, mutta sävelkulku on erilainen. Sävelkulku alkaa nousemalla punainen (C), ruskea (D), harmaa (E) ja laskeutuen takaisin harmaa (E), ruskea (D), punainen (C). Katsoin tämän hyväksi harjoitukseksi nähdyn informaation ymmärtämisen suhteen. Sillä välin, kun soittimiin oli taas valittu soittajat, olivat jo askartelijat saaneet väritettyä kuvionuottinsa. Kuvionuottien leikkaaminen jäi myöhemmälle, sillä oli hyvä saada uudet lapset heti mukaan soittamaan muiden kanssa yhdessä. Soittaminen alkoi sillä, kun sanoin ”Soittakaa punainen ääni”. Tällöin tiesin, ymmärretäänkö värin yhteys soittimessa. Uusilla oli hieman hankaluuksia, mitä tällä tarkoitin, joten näytin jokaiselle yksilöllisesti kuinka soitinta soitetaan, ja mistä löytyy mikäkin ääni. Tämä helpotti jokaista ja sain myös alkukerronnan aikana olleen hiljaisen lapsen mukaan soittamaan. Kun kaikki soittivat yhdessä punaisen äänen, otin käyttöön hiljaisuuspeukalon. Aina kun peukalo nousee ylös, soitto loppuu. Harjoittelimme tätä muutaman kerran, jossa näytin väriä ja sen jälkeen nostin peukalon. Tästä sai myös hyvän pienen leikin aikaiseksi. Ensimmäisellä kerralla olisi voinut jo käyttää hiljaisuuspeukaloa, sillä välillä äänen volyyymi nousi todella korkeaksi ja soiton lopettaminen tuntui välillä jopa haastavalta.

Jo kolmen ensimmäisen sävelen aikana kaikki neljä uutta lasta olivat yhtälailla mukana soittamisessa kuin ensimmäisellä soittokerralla olleet lapset. Eroavaisuuksiakin näkyi vain hyvin vähän. Tämä todisti myös entisestään väittämää, että lapset pystyvät soittamaan kuvionuoteista ilman aikaisempaa soittokokemusta. 14 lapsen kanssa riitti kuitenkin paljon tekemistä, sillä jokainen vaati myös yksilöllistä aikaa soiton opetuksessa. Lastentarhanopettajat, lastenhoitajat sekä harjoittelijat auttoivat kuitenkin todella paljon opetuksessani. Suurimmat eroavaisuudet näkyivät eri ikäisissä lapsissa. 5-vuotiaat yhdistivät nähdyn informaation huomattavasti nopeammin kuin samassa ryhmässä olleet 3- ja 4-vuotiaat lapset. Kaikki lapset pysyivät siitä huolimatta soitossa mukana.

Musiikkihetki sujui nopeasti kuten ensimmäinenkin kuvionuottikerta. *Viisi pientä ankkaa* sujui hyvin ja kertauksena soitimme vielä ensimmäisellä kerralla soitetun *Pikkuiset kultakalat*. Jälkiviisaana olisi voinut alusta asti tehdä

tutkimuksen pienellä 3 - 5 -hengen ryhmällä. Pienellä ryhmällä olisi ollut helpompi tutkia kuvionuotituksen käyttöä 3 - 5-vuotiailla lapsilla ja jokaiselle lapselle olisi riittänyt enemmän yksilöllistä aikaa. Suurella ryhmällä sain kuitenkin selvitettyä, minkälaista olisi järjestää kuvionuotitusta kokonaiselle päiväkotiryhmälle. Tutkimukseni kannalta oli siis merkittävää, että lapsimäärät olivat suuria.

8.8 Kolmas kuvionuotitushetki

Kolmas ja viimeinen kuvionuotitushetki oli alkamassa. Pakkasin viimeistä kertaa autooni kaikki soittimet ja suuntasin Meripirtin päiväkotiin. Menin tuntia ennen musiikkihetkeä paikalle, jotta saisin taas siirrettyä soittimet oikeille paikoilleen ja viritettyä soittimet soittovalmiuteen. Ennen kuin lapset tulivat paikalle pohdin edellisiä kuvionuotituskertoja sekä sitä, miten tämä toimintatapa on toiminut lapsille. Viimeiset jännittämiset ennen viimeistä kuvionuotitushetkeä ja lapset astelivat jonoissa jumppasalin musiikkihetkeen. Tällä kertaa oli vuorossa kaikista pienin ryhmä, jossa oli mukana 13 lasta. Mukana ei tällä kertaa ollut yhtäkään erityistä tukea tarvitsevaa lasta ja kaikki lapset olivat olleet ensimmäisellä, toisella tai molemmilla edellisillä kuvionuotitushetkillä. Pystyin siis siirtymään suoraan kuvionuotituksen pariin ilman alkuaskarteluja. Kertasin jälleen lasten kanssa värit läpi, jotta tietäisin kaikkien tunnistavan ne. Tällä kertaa kysellessä musta ja ruskea eivät menneet sekaisin, vaikken ollut tehnyt niihin merkintöjä, "M" ja "R", jotka olisin tietysti voinut tehdä. Kertauksena kävin myös soitinten nimet läpi ja nekin muistui lapsille jo hienosti mieleen.

Soittamaan ryhtyminen kävi tällä kolmannella kerralla nopeammin, kun kuvionuotitus oli jokaiselle jo entuudestaan tuttua. Valitsin jokaiselle instrumentille oman soittajansa sen mukaan kuka halusi soittaa mitäkin. Melodiasoittia oli jälleen enemmän kuin soittajia, joten oli helppoa saada jokaiselle haluamansa soitin soitettavaksi. Kolmas kerta aloitettiin tunnistamalla nähty informaatio soitettavaan informaatioon. Minulla oli kuvionuotteja kuvionuottitaulun takana piilossa, josta nostin aina jonkun värin ja se väri tuli soittaa kun tunnistaa mikä väri ja ääni on kyseessä. Aluksi tuli paljon hajaääniä ja värin nähdessään soitettiin aivan muuta kuin nähtyä säveltä, lapset vain soittivat mahdollisimman nopeasti jonkun äänen. Muutin

tehtävää siten, että näytin ensin värin ja laskin neljään, jonka jälkeen tuli soittaa nähty väri. Tällöin jokaisella riitti aikaa etsiä omasta soittimestaan kyseinen väri ja soittaa se. Tehtävä sujui paljon paremmin tämän jälkeen ja hajaaäänit vähenivät huomattavasti.

Alun lämmittelyn jälkeen vuorossa oli ensimmäisellä kerralla ollut laulu *Pikkuiset kultakalat*. Soitimme laulun neljää ensimmäistä säveltä, jotta sävelvaihdot sujuisivat. Seinän sekä ryhmän keskellä olevaan kuvionuottitauluun olin merkinnyt nämä neljä soitettavaa säveltä. Osoitin kuvionuottitaululta aina soitettavaa säveltä ja sanoin värin ääneen. Alussa oli pientä kangertelua. Hankaluuksia oli, kun piti jättää soittamassa ruskea sävel (D). Se tuli herkästi mukaan sävelkulkua noustessa. Muutaman kierroksen jälkeen jumppasalissa oli kuitenkin kuin pieni orkesteri soittamassa, kun sävelet soivat hienosti yhteen. Kehuin tässä vaiheessa lapsia ja siirryimme laulussa taas eteenpäin. Seuraavat haasteet tulivat, kun sävelkulku lähti kulkemaan takaisin alas. Tällöin soitettiin sävelet musta (G), sininen (F), harmaa (E), ruskea (D), punainen (C). Soitettavana oli siis C-duuriasteikon peräkkäiset sävelet G:stä C:hen. Vaikeuksia oli hahmottaa, että sävelkulku vaihtaa suuntaa ja nyt myös alussa soittamatta jäänyt ruskea sävel (D) oli mukana. Jaoin laulun kahteen osaan. Soitimme erikseen ensimmäistä osaa, jossa on neljä ensimmäistä säveltä ja sävelkulku liikkuu ylös, ja toista osaa, jossa soitetaan viisi seuraavaa säveltä ja sävelkulku liikkuu alas. Tämä helpotti kaikkia, sillä tällä kertaa informaatiota ei tullut liikaa yhdellä kerralla. Harjoittelimme nyt sävelkulkua joka kulki tasaisesti alas. Tätä oli kuitenkin harjoiteltu jo useita kertoja, sillä myös laulussa *Viisi pientä ankkaa* on sama sävelkulku. Kun ensimmäinen ja toinen osa sujuivat hyvin, yhdistimme ne ja saimme koko laulun kulkemaan hyvin. Koko laulu muodostuu sille, että soitetaan ensin kolme kertaa ensimmäinen osa ja sitten tulee yhden kerran toinen osa, ja jälleen toistetaan kolme kertaa ensimmäinen osa ja sitten yhden kerran toinen osa. Soittaminen sujui hyvin ja lopuksi soitimme koko laulun alusta loppuun yhdessä.

Uutena kappaleena oli *Pienen pienen veturi*. Laulu on yksinkertainen, sillä siinä on vain neljä säveltä: punainen (C), ruskea (D), harmaa (E) ja sininen (F). Vaikeinta laulussa on melodian rytmitys. Lähdimme hitain askelin etenemään laulussa, jotta kaikki pysyisivät mukana. Tässä tarkoituksena oli opetella erilaista rytmikkaa soitossa. Nyt oli siis käytössä ympyrän (neljäsosanuotin)

lisäksi myös hännällinen ympyrä (puolinuotti). Jo ensimmäisellä kuvionuottikerralla lapset askartelivat kahta erilaista nuottia, ympyrää sekä hännällistä ympyrää. Nyt saimme molemmat käyttöön ja opettelimme sen käyttöä. Ensin harjoittelimme laskemalla neljään. Lapset osasivat hienosti laskea, joten pystyimme siirtymään eteenpäin. Aina kun soitettiin tavallinen ympyrä, soitettiin se jokaisen luvun kohdalla. Tämä sujui hienosti, sillä tätä olimme jokaisella kerralla harjoitelleet. Uutena asiana tuli hännällinen ympyrä, joka kestää kahden luvun verran. Jotta häntä mahtuisi mukaan, on sille jätettävä soitettaessa riittävästi tilaa. Harjoittelimme puolinuotin soittamista moneen kertaan vain yhdellä äänellä, jotta sen aika-arvo ymmärrettäisiin. Tämän hahmottaminen vei yllättävän kauan aikaa, mutta monien kertausten jälkeen myös sen oikea rytmikka löytyi soittamiseen. Siirryimme soittamaan kolmea ensimmäistä säveltä, joissa tulee mukaan hännällinen kuvionuotti. Laulu alkaa kolmella punaisella, yhdellä ruskealla ja kahdella harmaalla ympyrällä (neljäsosanuotit) ja tämän jälkeen tulee yksi harmaa hännällinen ympyrä (puolinuotti). Harjoittelimme vain tätä kolmen sävelen kulkua, jotta kaikki oppisivat aika-arvojen erot. Opettelua helpotti huomattavasti se, kun samalla lauloi laulua. Monien kertausten jälkeen tämä sävelkulku jo sujui hienosti. Opettelimme myös lopun laulusta, jossa mukaan tuli sininen sävel (F), lisää hännällisiä ympyröitä sekä todella pitkähäntäinen ympyrä (kokonuotti). Todella pitkähäntäisiä nuotteja olin tehnyt vain yhden kappaleen, jotta myös sen aika-arvon saa opetettua. Tämä nuotin aikana lasketaan neljään. Harjoittelimme sen soittamista yhdellä äänellä, jotta sen aika-arvon ymmärtäminen helpottuisi. Kokonuotin ymmärtäminen oli haastavaa. Harjoittelimme sitä pitkään, mutta se helposti kääntyi puolinuotin mittaiseksi. Pitkän harjoittelun jälkeen tämä kuitenkin onnistui. Saimme soitetua koko laulun loppuun ja pääsimme harjoittelemaan koko laulua kokonaisuudessaan.

Kolmas kuvionuotitushetki oli tullut päätökseen ja kiittelin kovasti lapsia, kun jaksoivat olla innokkaasti mukana soittamassa. Kyselin lopuksi lapsilta yksi soitin kerrallaan, mikä oli ollut heidän lempisoittimensa. Jokainen soitin sai lapsia nostamaan kätensä ja osa lapsista nosti useamman soittimen kohdalla käden pystyyn. Kerroin lapsille, että tämä oli nyt viimeinen kerta, kun pidin heille kuvionuotitusta, mutta toivottavasti tätä pidetään vielä jatkossakin. Lapset menivät omiin osastoihinsa pukemaan ulkovaatteita päälle ja sain vielä

hyvää palautetta päiväkodin henkilökunnalta. Toimintatutkimukseni oli onnistunut ja pääsin analysoimaan tutkimustuloksiani.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksena oli selvittää, kuinka kuvionuotituksen käyttö onnistuu varhaiskasvatuksessa ja tarkemmin vielä päiväkotiympäristössä. Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, tekisin monet asiat eri tavalla kuin miten ne tein tutkimusta tehdessäni. Sain kuitenkin kolmella musiikkihetkellä todella paljon tietoa siitä, miten kuvionuotitus toimii käytännössä päiväkotiympäristössä. Vaikka jokaisella kerralla ryhmät olivat suuria, sain todistettua kuvionuotituksen toimivuuden ja sen luomat mahdollisuudet päiväkodin musiikkihetkiin. Todistin, että jokainen lapsi pystyy soittamaan kuvionuoteista ilman aiempaa kokemusta musiikinteoriasta tai soittotaidosta. Soittamiseen tarvitaan vain kahden saman informaation yhdistäminen, jossa sama väri ja kuvio osataan yhdistää nähdyssä informaatiossa sekä soittimessa.

Olen täysin sitä mieltä, että kuvionuotitusta voi käyttää päiväkotien musiikkihetkissä. Lapset nauttivat soittohetkissä, kun he pääsivät soittamaan erilaisia soittimia ja olivat osallisina säestyksessä. Kuvionuotitus mahdollisti nähdystä informaatiosta tuotetun soittamisen, joka olisi todella haastavaa, ja joillekin jopa mahdotonta, perinteisen notaation avulla. Tutkimus todisti kuvionuotituksen monet mahdollisuudet musiikkihetkissä ja menetelmän toimivuuden päiväkotiympäristössä. Tutkimukseni ei selvittänyt, eikä sen tarkoituksenakaan ollut selvittää, minkälaiset valmiudet kuvionuotitus vaatii musiikkihetken järjestäjältä. Se kuitenkin todisti, että itse asiasta lukemalla ja kokeilemalla siitä voi oppia niin paljon, että kykenee itse järjestämään kuvionuotitushetkiä.

Oli todella hyvä, että olin transponoinut kappaleet sävellajiin C, jotta välttyttiin ylennyksiltä ja alennuksilta. Tämä helpotti kappaleesta toiseen siirtymistä. Jos ryhmä olisi pienempi ja kuvionuotitushetkiä olisi ollut useampi, olisi ollut myös aikaa opetella ylennettyjä sekä alennettuja säveliä. Lastenlaulut on kuitenkin helppo transponoida C-sävellajiin, jos omaa vähääkään ymmärrystä musiikinteoriasta.

Tutkimusrekisteriin kerättävistä tiedoista vain ikä huomioitiin, ei mitään muuta, ei edes sukupuolta. Tutkimus ei tarvinnut rahoitusta ja tutkimusaineiston keräys tapahtui vain havainnoimalla.

9.1 Tutkimuksen kehittäminen

Mustan ja ruskean nuotin sekoittuminen, oli jo ensimmäisiä asioita, johon olisi tullut kiinnittää huomiota. Mustan ja ruskean kuvionuotin sekoittumisen huomattessani, olisi tullut erottaa nämä selkeämmin, esimerkiksi musta kirjaimella "M" tai ruskea kirjaimella "R", kuten punainen ja vihreä erotetaan toisistaan, jos niitä ei väreinä erota toisistaan. Tutkimus olisi ollut helpompi toteuttaa pienellä ryhmällä, jossa olisi ollut 3 - 5 lasta. Tällöin olisi ollut enemmän aikaa yksilölliseen opetukseen sekä havainnointiin.

Musiikkihetkissä olisi voinut aloittaa kappaleilla, joissa on tasapituiset sävelet. Koska en ollut tätä huomionnut ennen musiikkihetkiä, jouduin musiikkihetken alussa yksinkertaistamaan melodioita, jotta sävelet olisivat tasapituisia ja niistä olisi helpompaa aloittaa soittaminen. Tutkimuksen kannalta parasta olisi, jos samat lapset olisivat jokaisella musiikkihetkellä mukana. Tällöin olisi mahdollista myös seurata kehittymistä.

LÄHTEET

Heikkinen, Rovio & Syrjälä (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat.

Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. 1998. Kuvionuottisovellukset. Saatavissa: <http://www.sinivire.fi/DowebEasyCMS/?Page=kuvionuotit> [viitattu 17.7.2017].

Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. 2005. Kuvionuotit 1. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Kuvionuotit johdattavat kehitysvammaiset musiikin maailmaan. Yle. Julkaistu 6.3.2015. Päivitetty 4.7.2017. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/06/kuvionuotit-johdattavat-kehitysvammaiset-musiikin-maailmaan> [viitattu 17.7.2017].

Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura.

Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Opetushallitus. 23.5.2016. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/mita_on_varhaiskasvatuksen_pedagogiikka [viitattu 16.10.2016].

Pihlaja, P. 2006. Erityisen tuen tarpeen määrittely ja päivähoito. Sosiaalitaito. Saatavissa: http://www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Erityisen_tuen_tarpeen_maarittely_ja_paivahoito_Pihlaja_120606.pdf [viitattu 16.10.2016].

Rantala, T-M. & Ventin, K. 2015. 1 - 6-vuotiaan lapsen motorinen kehitys – Videomateriaalin tuottaminen lasten vanhemmille. Opinnäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/92790/Rantala_Tiia-Mariia%20ja%20Ventin_Kreetta.pdf?sequence=1 [viitattu: 22.10.2016].

Saloviita, T. 2012. Inkluisio eli ”osallistava kasvatus” – lähteitä sekä 13 perustetta inklusiota vastaan. Saatavissa:

<http://users.jyu.fi/~saloviit/tutkimus/inclusion.html> [viitattu 3.11.2016].

Sipari, S. 2008. Kuntouttava arki lapsen tueksi – Kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan rakentuminen asiantuntijoiden keskusteluissa. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18788/9789513933258.pdf> [viitattu: 14.11.2017].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Tervetuloa Meripirttiin. Meripirtin päiväkodin esite. Saatavissa:

http://www.kotka.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kotka/embeds/kotkawwwstructure/18714_Esite_Meripirtti_2015-2016.pdf [viitattu 23.9.2016].

Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö. Opetushallitus. Saatavissa:

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/lainsaadanto/varhaiskasvatus [viitattu 23.9.2016].

Varhaiskasvatus. Opetushallitus. Saatavissa:

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus [viitattu 23.9.2016].

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön suunnitelma

Mitä on kuvionuotitus

Kuvionuotitus on 1990-luvun alkupuolella kehitetty nuotitusmenetelmä, josta löytyy täysin sama informaatio, kuin tavallisesta notaatiosta. (Kuvionuotit johdattavat kehitysvammaiset musiikin maailmaan.) Miksi tätä menetelmää sitten käytetään? Kuvionuotitus on kehitetty alun alkaen kehitysvammaisille, joiden on todella haastava tai jopa mahdoton oppia tavallista nuotinkirjoitusta. Kuvionuotituksessa perinteiset nuotit on korvattu kuvioin ja värein. Kuvioina ovat vinoristi, pallo, neliö ja kolmio, jotka kuvaavat oktaavialoja. Värit kuvaavat säveliä: punainen on C, ruskea on D, harmaa on E, sininen on F, musta on G, keltainen on A ja vihreä on H. Kuvionuotituksessa myös sävelten kestot, ylennykset ja alennukset, tauot, sointumerkit sekä tahdin ja kappaleen rakenne ovat nähtävissä. Pääperiaatteena kuvionuotituksessa on ”Soita mitä näet”. Musiikin harjoittelu perinteisistä nuoteista vaatii pitkäjänteisyyttä ja pitkää harjoittelua, mutta kuvionuottien avulla voi kuka tahansa soittaa ilman aiempaa kokemusta musiikin teoriasta taikka soittamisesta.

Tutkimussuunnitelma

Tutkin kuvionuotituksen käyttömahdollisuuksia päiväkotiympäristössä kolmen musiikkihetken verran Meripirtin päiväkodissa Kotkassa. Ryhmä koostuu 3-5 -vuotiaiden ryhmästä, joiden musiikillisen kyvyn kehittyminen on relationaalisessa vaiheessa, joka lyhykäisyydessään tarkoittaa kykyä toistamaan kuvioita, muuntelemaan ja seuraamaan niitä. Tällöin lapsi osaa yhdistää nähdyn värin ja kuvion soitettavaan väriin ja kuvioon. Otan myös tarkoituksella ryhmän, jossa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, jotta voin havainnoida myös heidän kannaltaan kuvionuotituksen toimivuutta.

Tutkimuksessa askarrellaan aluksi omia kuvionuotteja ja käydään värejä läpi. Tässä kohtaa havainnoin, tunnistavatko kaikki lapset eri värit ja onko niiden tunnistamisessa vaikeuksia. Tuon päiväkotiin paljon eri soittimia, joita itseltäni löytyy ja joita saan eri yhteistyötasoilta lainaksi ammattikorkeakoululta,

seurakunnalta, eri päiväkodeista sekä hyödynnän soittimia, joita jo Meripirtin päiväkodista löytyy. Musiikkihetkillä tutustutaan eri soittimiin, kuinka ne soivat ja miten niitä soitetaan. Kuvionuotitusta voi soveltaa lähes jokaiselle soittimelle, joten käytössä on mm. erilaisia kosketinsoittimia, kellopelejä, kitara, kanteleita sekä rytmisoittimia.

Haastattelen työtäni varten lastentarhanopettajaa tai päiväkodin johtajaa aiheesta sekä menetelmän kehittäjiä. Tutkimusrekisteriin kerättävistä tiedoista vain ikä huomioidaan, ei mitään muuta, ei edes sukupuolta. Tutkimus ei tarvitse rahoitusta ja tutkimusaineiston keräys tapahtuu vain havainnoimalla sekä haastatteluilla. Valmiin opinnäytetyön lähetän Meripirtin päiväkotiin, Theseukseen sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluun. Tutkimusaineiston hävitän tämän jälkeen.